

IRÁNYTŰ RÖVID ELEMZÉS

„Mindig jó, ha alábecsülnek.”

/Donald Trump/

Amíg az amerikai egyetemisták könnyeket hullatva menekülnek vissza a campus által kínált „biztonságos terekre”, a „safe space”-nek nevezett, a szólásszabadság eszméjét sárba tipró píszi (politikailag korrekt) pontokra, addig Clinton támogatóinak másik része transzparenszekkel a kézben „igyekszik” megemészteni a demokratikus választások eredményét. Míg elsősorban a nyugati part, nem beszélve Hoolywoodról, sokkot kapott, addig az alabamai redneck (az USA déli részén élő, szegény, fehér amerikaiak megnevezésére használt, mára pejoratívva váló kifejezés) pöccint egy sört, a jómódú floridai nyugdíjas pedig elégedetten dől hátra karosszékében.

Donald Trump az Egyesült Államok 45. elnöke. Az eredmény olyannyira váratlanul érte a gyakran a számokat is felülbíráló amerikai és nemzetközi médián keresztül a világot, hogy elnökségének irányvonalai, korlátai, programpontjai is igazán csak most kerülnek komolyabban górcső alá. Januári beiktatásáig valószínűleg lecseng az utcai aktivitással járó jelenlegi elégedetlenségi hullám, a Kanadát célzó elvándorlási láz, a demokratikus választások tiszta eredményeinek, valamint a tradicionális választási rendszer megkérdőjelezése. Utóbbi, vagyis az elektorokon keresztül megvalósuló közvetett választás, illetve a kampányfinanszírozás, sőt, akár az alkotmányos demokrácia is teljesen jogosan lehet kritikák tárgya (a finanszírozás kérdése minden választási kampányban előkerül), már ha azt éppenséggel nem a nem tetsző választási eredmény megkérdőjelezése motiválja. Most azonban Trump győzelmének okait érdemes firtatnunk, kik és miért adták szavazatukat a rendhagyó stílusáról hírhedt, rendkívül megosztó üzletemberre. Már az előválasztások idején is két név, a republikánus oldalon Trump, a demokrata oldalon Sanders emelkedett ki anti-establishment, rendszerkritikus szemléletével, a politikai elitől való elhatárolódásával, külső szereplőként való önmeghatározásával. A két jelölt meglepő sikere már jelezte az amerikai társadalom nagyfokú elitellenességét és a fejük felett zajló politikai folyamatokkal való elégedetlenségét. Ebben az értelmezésben Trump tehát Clintont, mint a politikai elit megtestesítőjét, az establishment részét verte meg. Clinton szavazói ezzel szemben éppen tapasztalata miatt támogatták a nők szavazatira feltétlenül számító, de körükben is komoly kudarcot elszenvedő jelöltet. Trump szimpatizánsait ellenben a változás ígérete hozta lázba, a

gazdaság állapotával, az Obama-adminisztrációval való elégedetlenség, az Egyesül Államok irányának, jövőjének negatív megítélése mozgatta. A Clinton-párti média tipikus Trump-szavazóként a vidéki, aluliskolázott, szegény, fehér férfit, a „vesztest” ábrázolja, de erre a képre az eredmények számos ponton rácsófolnak.

Trump a férfiak 53%-ának támogatását nyerte el, addig Clinton a nők 54%-ának megszólításával mindössze 1 százalékponttal tudta megemelni Obama 2012-es eredményét, ráadásul a fehér nők között komoly kudarcot vallott, hiszen e választói réteget nem érintette meg az első női elnök lehetőségének történelmi pillanata, többsége (53%-a) Trump mellé állt. A két legalacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozó választók abszolút többsége nem Trumpra, hanem Clintonra adta voksát, annak ellenére is, hogy e csoportokban a republikánusok jelentősen meg tudták növelni szavazatarányukat. Clinton szavazói azonban valóban iskolázottabbak, kevésbé vallásosak és jellemzően városiak. Az 50 ezer lakos feletti városokban élőknek mindössze 35%-a voksolt Trumpra, míg a kisvárosok és a falusi környezetben élők 62%-a támogatta. Trump szavazói jóval idősebbek, a 45 év feletti korcsoportokban az ő szavazói vannak többségben, a 18-29 közöttieknek azonban mindössze 37%-a támogatta, míg 55%-a voksolt Clintonra. Nem okozott különösebb meglepetést, hogy a feketék körében tarolt Clinton, mégpedig 88%-kal, és a spanyolajkúak, ázsiaiak 65-65%-át is elnyerte, míg a fehérek körében csupán 37%-ot szerzett. A kisebbségek megszólítása, számukra szimpatikus üzenetek megfogalmazása elmaradhatatlan része az amerikai választási kampányoknak, míg a munkásosztály („dolgozó kisember”) rendszerint mellőzött. E csoport rezonált Trump azon üzeneteire, amik többek között a kereskedelmi egyezmények miatt elvesző munkahelyekre, az illegális bevándorlók deportálására, a Mexikói határon épülő falra, de mindenekelőtt a változás ígéretére fókuszált. Trump nagy meglepetést okozott az észak-keleti ún. rozsdáövezetben, az egykor jelentőségteljes, mára kiürült iparterületeken. A hagyományosan demokrata vidéken a „rég szép idők” nosztalgiájára már Trump „*Tegyük újra nagyszerűvé Amerikát!*” („*Make America great again!*”) kampányszlogenje is ráértett, nem is beszélve a munkahelyteremtés ígéretéről. Trump győzelméhez azonban szükség volt a demokraták távolmaradására is, Wisconsinban 50 ezer demokratával kevesebb járult ugyanis az urnához, mint 2012-ben. Éppen a részvételi hajlandóság mértékeinek meghatározásában tévedett leginkább a közvélemény-kutató szakma, mégpedig elsősorban a csendes Trump-szavazók, vagyis a rejtőzködők voksolási kedvének felmérésében. A meglepetés vagy sokk azonban nemcsak a félrevezető kutatásoknak, interpretációinak köszönhető, a média szinte egészének Clinton győzelmében való meggyőződése és egyöntetű támogatása is elképesztő mértékben határozta meg a várakozásokat.

„Két politikai fegyverem van, a tévé és a tévé. A tévé azért, mert tudom használni, és a tévé, mert ellenfeleim nem tudják használni.” – mondta de Gaulle, rámutatva a mindmáig, ha nem még nagyobb hatással bíró eszközre, a médiára, legyen szó politikáról, fogyasztásról vagy kultúráról. Az amerikai elnökválasztási kampányban a média nyíltan Clinton szekerét toltta, a megválasztott elnök az óriási ellenszélben egy közösségi hálót, a Twittert választotta elsődleges online eszközeként, amivel sikeresen lavírozott az erős ellenszélben is. Nyers, jellemzően offenzív stílusával, sértéseinek sorával rendre átszakította a média tűréshatárát, ami elhallgatása helyett teret engedett a választókból (a média szerint) negatív érzelmeket kiváltó megjegyzéseinek. Az amerikaiak azonban rendkívüli mértékben veszítették el bizalmukat a médiában, nem hisznek elfogulatlanságában, nem adnak hitelt szereplőinek, felvonultatott szakértőinek, véleményformálóinak, így értelmezéseiknek sem. Sőt, a demokrata jelölt elsöprő médiatámogatása akár még az eredeti szándékkal ellentétes hatásokat, az esélytelenebb jelölt melletti szimpátiát, „vesztes ügy, igaz ügy” érzetet (underdog-effect) is generálhatott. A megválasztott elnök otromba, gyakran ellenszenves megjegyzései, meglepő kijelentései, kirívó stílusa bár alapvetően személyiségéből adódnak, a mesterkéltséggel, hideg profizmussal megtervezett kampányforgatókönyvet alkalmazó politikai elittel való szembenállást tudatosan is igyekezett kiaknázni. Ezt az ellentétet a viták során is fel lehetett fedezni, Clinton mimelt mosolyában és Trump szúrós, a politikai viták illeméhez méltatlan, de legalábbis rendhagyó hozzászólásaiban.

Bár az amerikai választók fricskát mutattak a politikai dinasztiáknak, a demokrata és republikánus párt vezetésének, a Trump-elnökségnek számos kérdőjellel vág neki az ország. Egyes kérdésekben már puhult az álláspont (muszlimok beutazása, klímaegyezmény) és vélhetően számos radikális kampányüzenetet is finomítani kényszerül Trump stábja. Fontos ügyek, mint a protekcionista szemlélet megvalósítása egyebek mellett a szabadkereskedelmi egyezményekben, a Kínával való kereskedelemben, az adócsökkentés vagy az Obamacare jövője is egyelőre kérdőjelesek, de a legnagyobb homály a megválasztott elnök külpolitikai elképzeléseit fedi. A választások a vártaknak megfelelően republikánus többséget eredményeztek a Képviselőházban, ráadásul még a Szenátus is felvette a vörös színt. Ez az új elnök számára részben kedvező, hiszen amennyiben bírja pártja támogatását könnyedén átviszi elképzeléseit a Kongresszuson, ám nagy kockázatot is rejt, hiszen a felelősség semmiképp sem hárítható az ellenzékre. Érdeemes kihangsúlyozni azonban, hogy az amerikai politikai elit tevékenységében a (hazánkban jól megszokott) párthűséget felülírják a lobbierdekek, a többség ezért önmagában nem elegendő feltétele az elnöki akarat megvalósíthatóságának.

Egyelőre nem tudni tehát, hogy Trump megválasztása korszakváltást eredményez-e, választóinak elvárásait azonban biztosan nem elégítheti ki a lagymatag, politikai rendszerbe besimuló, a párt

szimpátiájára törekvő, valódi fordulatokat nélkülöző elnökség. Az USA 45. elnökét a változást sürgetők vitték be a Fehér Házba, 4 év múlva pedig ők ítélik majd meg legkritikusabban tevékenységét.

E-mail: sikos.agnes@iranyuintezet.hu

Honlap: www.iranyuintezet.hu

Facebook: www.facebook.com/iranyuintezet

